

Αρχ. Μιν. Βασιλ. κατ. Αρ. 1178-180
Το Πρωτόκολλο
Δι' Εξουσιοδότησης

Θεσπ. 1941
178-180

Ὑπο τῆς ἐξουσίας τοῦ βορειοδυτικοῦ
ἔθρου τῆς μεγάλης αἰεροσότητος καὶ εἰς τῆς ἄχθης
τοῦ ξηροῦ ἢ δὲ ἀριστέρου βραχίονος τοῦ ἐνδρασο-
τάτου εἶναι ἐνδεκνέας δυσανέως κόρυς, ἡ βάση
τοῦ περιεχόμενου ἄλλοτε ἡμικυκλικῶς ὑπὸ τοῦ
σολαμίου. εἰς τὴν κορυφαίαν, καὶ μέχρι τῆς
ἑνὸς ἐνὸς, ἐκαστοῦ κορυφῆς. Μοῖς ποσὸν
ἢ τοῦ πέντε συνταξ. δύναμις: Πεντάγωνον (ἐν δὲ
πεντάγωνος κόρυς) ἡ μαγεία δὲ μερὸν. Ἡ κορυφὴ
ἡ ἀνομοσία προσηλὸν ἐν τοῦ ὅδε ἔχει κατὰ ἴσας
διαζήματα, ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τῆς κορυφῆς, πέν-
τε ἀνὰς συνταξ. ἐξ ὁσίων σχῆδων, ἐν ἀντιθέσει, ὅσους
τὰ νόστιμα μέρη, ἀλὶνα εἶναι διζήδων.

Ὁ νόμος εἶναι ἐν τῷ ἔθρῳ τοῦ κατὰ τὸ σχῆδον κατὰ
δραμμένον ἐξωλερμὸν τῆς σφύρας, τὸ ὅσοιον
ἐξενέμετο ἀπὸ τῆς γόττης γένους ὡς τὰ βορειο-
δυτικὰ καὶ τὸ ὅσοιον εἶναι, εἰνεναι, τὸ ἴσον,

Διότι μία κομμουνική εξέλαση αρνεί, αλλά δια-
κρίνει πάντες, ἐν τῇ κοινότητι τοῦλάχιστον τῶν
ὡς "ανεξέλεοι" καὶ τῶν ἡθελῶν μετῶρα,
ἰσὶα καὶ ἄλλοι δύο βέλγη.

[illegible][illegible]

Ἡ εὐαγγελία ἀνέβη ἐκ τῆς ὑπερμαθίας τῶν ἁγίων ἀποστόλων
κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν σοφίαν τοῦ πατρὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ

[illegible]

σοία ἀνέμματα κ.λ.κ.λ., ἐστὲν ἐσόμεδα ⁶ νὰ
πράξωμεν ἰδιαιτέρας.

Μία παράδοσις, ἢ μάλλον δύοδεκα μερῶν,
δέξει τὸν πενταβύριον αὐτοῦτον χρησιμεύσαντα
ὡς ἀριτὴν, ἢ τοῦτο δέχοντα ὡς μετὰ, ἔνθα διαφέρει
ναυαῖοι καὶ ἔχοντα τὸν θυρεὸν καὶ καὶ
αὐτὸ καὶ τὸν θυρεὸν, ἀποσπασθέντες,
ἐρεβόλονται ἐν τῷ ποταμῷ. Τὴν ἔχομεν τὴν γυν-
μὴν, ὅτι ἡ εἰσὶν ἀπὸ μεγάλης οὐχίας, ἔπειτα νὰ ἔχῃ
καὶ ἔχει τὸν αὐτὸν τῆς καὶ μετὰ οὐ-
τὸν ποταμὸν ἐρεβόλονται, ἀπὸ τοῦ θυρεὸν καὶ ἀπὸ τοῦ
αὐτοῦ, ἀλλὰ συνάμα καὶ ἀπὸ τοῦ ἔχοντος καὶ
ἐν τῷ ποταμῷ, ὡς ἔχομεν καὶ ἀπὸ τοῦ

2. — Μόνη δὲ ἐστὶν ἡ πενταβύριος καὶ αὐτὴ
ἐστὶν ἀπὸ τῆς ἐνδοῦς μερὸς θυρεὸν ἐν
τῷ ἐνδοῦς ποταμῷ, εἰς τοῦτον εἰσὶν ἡ
"Πενταβύριος". Ἦ ἔστιν αὐτὴ καὶ διὰ τὸ ἐνομεύον-
ται τοῖς ποταμῶν καὶ τῶν διδόμεναι καὶ;
Ἦ γὰρ ἡ μετὰ τὸν ποταμὸν, ὡς εἰς τοῦτον τὸν ποταμὸν
καὶ μὴ τὸν ποταμὸν μετὰ, τὸ ἔστιν εἶναι ὡς
καὶ τὸν ποταμὸν, ὡς εἰς τοῦτον καὶ ἐν τῷ ποταμῷ
ποταμῷ, ὅτις ἀπὸ τοῦ ποταμῷ καὶ ἐν τῷ ποταμῷ
ποταμῷ ἢ καὶ θυρεὸν.

Καὶ τὰ γεγόμενα τῶν ἡμερῶν καὶ ἡμερῶν μετὰ
τὸν ποταμὸν καὶ διδόμεναι καὶ χαρτὴ ποταμῷ, ἡ-
νοῖξε τὸ 1866 ἢ 1867 ἀπὸ τοῦ ποταμῷ τὸν ποταμὸν
τὸν ποταμὸν αὐτοῦ καὶ τὸ εἰς τοῦτον ποταμῷ. ἀπὸ τοῦ
ἔχει τὸν ποταμὸν ὡς εἰς τοῦτον: Μία ἀπὸ τῶν ποταμῷ, ἀπὸ τοῦ
ποταμῷ εἰς τοῦτον, ἔχει τὸν ποταμὸν εἰς τοῦτον ποταμῷ,
ἐκ τοῦ ποταμῷ, αἰ εἰς τοῦτον, ὡς τὸν ποταμὸν

7
τοῦ χώματος ἐκχυθῶν τὸ μέρος εὐεῖνο, καὶ εἶχε
δυνατοίξει μίαν οὐσίαν. Χάρις ζωῶν ἐν τῷ χάριτι
ἀδελφότητος, ἀλλὰ καὶ, κυρίως, διὰ τὸν εὐθὺς τῶν
... εὐρύων, εἶχε, ἀδελφοί, ἐξέλασιν καὶ ἀπο-
καλύπτει, ἐν τῷ μέρος ~~αὐτῷ~~ ἀδελφότητος ἐναρ-
μοῦνα τῶν ἀνθρώπων ἀγαθῶν καὶ ἐν τῷ ὅτι ὁ
καὶ ὡς κενόν.

εἶναι ὡς ἀνὴρ, ἐν τῷ ἀδελφότητι καὶ μετὰ τῶν
γαμῶν, ὡς ἀδελφότητος, ἡ δὲ οὐσία ἐκχυθῶν
δι' ὅσον τῶν ἀδελφότητος ἡ βραχύνει καὶ ἐκ-
σπέννεται ἀδελφότητος ὡς ἀδελφότητος τῶν ἐν τῷ
χωρῶν, ἐν τῷ ἀδελφότητι εὐεῖνο, καὶ ἀδελφότητος
ἐν καὶ τῷ ἀδελφότητι τῶν ἀδελφότητος ἡ καὶ ἐν τῷ
ἐκχυθῶν. Ἡ ἀδελφότητος ζωῶν ἀδελφότητος ἀνθρώπων
ἐν τῷ ἀδελφότητι, πηγαῖα.

Ἀθήναι - Ἰούλιος - 1940.

Ἐδελφότης Μι. Βασιλείου, καὶ ἀδελφότητος

ΤΟ ΠΕΝΤΑΖΩΝΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΠΗΓΑΔΙΤΣΙΑ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

1) Ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ βορειοδυτικοῦ ἄκρου τῆς μεγάλης ἀκροπόλεως καὶ ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ξηροῦ ἤδη ἀριστεροῦ βραχίονος τοῦ Ἐρυθροποτάμου εἶναι ἐκτισμένος βυζαντινὸς πύργος ἡ βάση του περιεβρέχετο ἄλλοτε ἡμικυκλικῶς ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. Ἐπὶ τουρκοκρατίας, καὶ μέχρι πρό τινων ἐτῶν, ἐκαλεῖτο τουρκιστὶ «Μπές κουσάκ» ἥτοι πέντε ζῶναι, δηλαδή: Πεντάζωνον, (ἀντὶ πεντάζωνος πύργος) ὡς καλεῖται σήμερον. Ἡ τοιαύτη ὀνομασία τοῦ πύργου προήλθεν ἐκ τοῦ ὅτι ἔχει κατὰ ἴσα διαστήματα, ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τῆς κορυφῆς, πέντε στενάς ζώνας ἐξ ὁπῶν πλίνθων, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ὑπόλοιπα μέρη, ἅτινα εἶναι ἐκ λίθων.

Ὁ πύργος εἶναι εἰς τὸ ἄκρον τοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον κατεστραμμένου ἐξωτερικοῦ τείχους τῆς πόλεως, τὸ ὁποῖον ἐξετείνετο ἀπὸ τῆς λιθίνης γεφύρας πρὸς τὰ βορειοδυτικά καὶ τὸ ὁποῖον εἶναι, φαίνεται, τὸ τρίτον, διότι μία προσεκτικὴ ἐξέτασις ἀρκεῖ διὰ νὰ κρίνῃ κανεὶς εἰς τὴν περιοχὴν τοῦλάχιστον τῆς πύλης «Νερόπορτες» καὶ τῆς λιθίνης γεφύρας, τρία καὶ ὄχι δύο τείχη.

Ὁ πύργος, ἔχων θυρίδα πρὸς τὴν ἀπέναντι ἀπόκρημνον γωνίαν τῆς ἀκροπόλεως, συνεδέετο μετ' αὐτῆς διὰ μικρᾶς καὶ καλυπτομένης κρεμαστῆς γεφύρας ἐπὶ τοῦ τόξου μεγάλης σιδηρᾶς διφύλλου πύλης, καθ' ὅσον ὑπῆρχε, κατεστραμμένος ἤδη, στενὸς δρόμος, ἀνερχόμενος πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἀκροπόλεως. Τοιοῦτοτρόπως ἐπετυγχάνετο ταχεῖα καὶ εὐκόλος ἐπικοινωνία μεταξὺ τῆς ἀκροπόλεως, τοῦ πύργου, τῶν μεταξὺ τῶν τειχῶν διαμερισμάτων, καθὼς καὶ τῶν ἔξω τῶν τειχῶν μερῶν.

Ἡ πύλη τοῦ πενταζώνου, ὅπως καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι μεγάλαι καὶ μικραὶ πύλαι τῆς πόλεως, ἐκλείετο καθ' ἑκάστην νύκτα, ἐν καιρῷ δὲ πολιορκίας ἢ πολέμου ἐν γένει, ἐπὶ βυζαντινῶν καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας ἢ καὶ ἄλλης κατοχῆς, καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν. Τὸ κλείσιμον τῆς πύλης ταύτης καὶ ἰδίως τῆς ἐπὶ τοῦ φρουρίου πύλης Καστρόπορτες ἢ Καλέπορτες, καθ' ἑκάστην ἑσπέραν, κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ τελευταίου «Τζιντάρ μπέη», ἥτοι φρου-

Αρχιμ. Δ. Βασιλ. Ν. Βασιλ. «Θρακικὴ» Αθ. τ. ΔΕ! 1941
v 178
- 180

ράρχου, ἐνεθυμοῦντο, καθὼς μᾶς εἶχον ἀναφέρει οἱ ἴδιοι, οἱ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀποθανόντες γέροντες.

Ἡ ἐπὶ τῆς πύλης στενὴ κρεμαστὴ γέφυρα διεσώζετο κατὰ τὸ πλεῖστον μέχρι πρὸ ἀρκετῶν ἐτῶν, δυστυχῶς ὅμως ἡ ἀνάγκη δῆθεν τῆς διευρύνσεως τοῦ δημοσίου δρόμου, τοῦ διερχομένου διὰ τῆς πύλης πρὸς τὰ ἐνδότερα καὶ πρὸ πάντων ἡ ἐντεῦθεν τοῦ παρεκκλησίου τῆς ἁγίας Μαρίνης ἐγκατάστασις ἀσβεστοκαμίνου καὶ ἡ ἐκμετάλλευσίς τῶν πέριξ βράχων καὶ τειχῶν πρὸς ἐξαγωγήν πέτρας καὶ κατασκευὴν ἀσβέστου, ἐπέφεραν μεγάλην καταστροφὴν. Τοιοῦτοτρόπως πολλὰ μὲν τμήματα τῶν τειχῶν ἠρειπώθησαν περισσότερον, πολλὰ δὲ ἐρείπια σχεδὸν ἐξηφανίσθησαν· τὸ ἕναντι τοῦ πύργου τείχωμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου προσέκλινον καὶ ἐστηρίζοντο τὰ ἀπὸ τῆς θυρίδος ἀρχόμενα τόξον καὶ ἡ ἐπ' αὐτοῦ γέφυρα, ἅτινα ἀπὸ καιροῦ ἤδη δὲν ὑπῆρχον, εἰ μὴ ὡς μία προεξοχή, τὸ τείχωμα, κατεστράφη σχεδὸν καθ' ὅλοκληρίαν, ὃ ὑπεράνωθεν δ' αὐτοῦ βράχος πρὸς τὰ ἄνω πλαγίως καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν, πρὸς τὴν ἁγίαν Μαρίναν καὶ πέραν αὐτῆς, ὑπέστη καὶ ὑφίσταται εἰσέτι πολλὰς ἀποφιλώσεις καὶ ἀβαρίας χάρις εἰς τὴν δυναμίτιδα καὶ τὰς βόμβας, τῇ ἀνοχῇ καὶ ὑπὸ τὰ ὅμματα τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν καὶ τῶν πολιτῶν.

Ὡς ἐκ τούτου κατεθραύσθη καὶ παρεμορφώθη καὶ ἡ παράδοξος ἐκείνη μεγάλη ὀπή τοῦ βράχου εἰς ὕψος ἀρκετῶν μέτρων ἢ ὡς ἐκ τοῦ σχήματος αὐτῆς καλουμένη παρὰ τοῦ λαοῦ «Σκυλοδόντι». Περὶ τῆς ὀπῆς ταύτης, διὰ τὴν ὁποίαν ἔλεγον καὶ λέγουν ἀκόμη, ὅτι εἶναι διέξοδος μεγάλου φυσικοῦ καὶ τεχνητοῦ ὑπογείου ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν καὶ ὅτι ὑπάρχουν ἐν αὐτῷ δίοδοι καὶ διαμερίσματα καὶ σκαλίσματα καὶ ἄλλα, ἄγνωστον, ποῖα πράγματα κ.λ., ἐπιφυλασσόμεθα νὰ γράψωμεν ἰδιαιτέρως.

Μία παράδοσις, ἢ μᾶλλον ὑπόθεσις μερικῶν θέλει τὸν Πεντάζωνον πύργον χρησιμεύσαντα ὡς εἰρκτὴν, ἢ τοῦλάχιστον ὡς μέρος, ἔνθα διάφοροι κακοῦργοι καὶ ἐχθροὶ τῶν βυζαντινῶν, κατόπιν δὲ καὶ τῶν τούρκων, ἀποκεφαλίζόμενοι, ἐρρίπτοντο εἰς τὸν ποταμόν. Πλὴν ἔχομεν τὴν γνώμην, ὅτι ἡ ἐνταῦθα μεγάλη πύλη, ἔπρεπε νὰ ἔχῃ καὶ εἶχε τὸν πύργον τῆς, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων, πρὸς ἐπίβλεψιν καὶ ἀσφάλειαν αὐτῆς, ἀλλὰ συνάμα καὶ πρὸς ἄμεσον καὶ εὐκόλον ἐπικοινωνίαν, ὡς εἴπομεν καὶ ἄνωτέρω.

2) Μόλις διέλθῃ τις τὴν πύλην τοῦ Πεντάζωνου καὶ προχωρήσῃ πρὸς τὰ ἐνδότερα μερικὰ βήματα ἐπὶ τοῦ δημοσίου δρόμου, εὕρισκεται ἐπάνω εἰς τὰ «Πηγαδίτσια». Τί εἶναι αὐτὰ καὶ διατὶ ὀνομάζονται τοιοῦτοτρόπως παρὰ τῶν Διδυμοτειχιτῶν;

Εἰς πλάτος μεγαλείτερον, ὡς φαίνεται, τοῦ δρόμου καὶ μήκος ἀρ-

κετών μέτρων, τὸ ἔδαφος εἶναι ὑποκάτωθεν κενόν, ὡς ἐξάγεται καὶ ἐκ τοῦ ὑποκώφου ἤχου, ὅστις παράγεται δι' ἰσχυρῶν κτυπημάτων ἢ καὶ βηματισμῶν.

Κατὰ τὰ λεγόμενα γερόντων πλούσιός τις Διδυμοτειχίτης, ὁ Χατζῆ Ἀδαμίδης, ἤνοιξε τὸ 1866 ἢ 1867 δι' ἐξόδων του ἓνα τμήμα τοῦ μέρους αὐτοῦ καὶ τὸ ἐσκέπασε πάλιν· ἀφορμὴν εἶχε λάβει τὴν ἐξῆς: Μία ἄμαξα βαρεῖα διερχομένη ἐκεῖθεν, εἶχε θραύσει μίαν ἐκ τῶν πλακῶν ἐξ ὀπτῆς πλίνθου, σὶ ὁποῖαι, ὑπὸ τὴν ἐπίστρωσιν τοῦ χώματος ἐκάλυπτον τὸ μέρος ἐκεῖνο, καὶ εἶχε διανοίξει μίαν ὁπὴν. Χάρις λόιπὸν εἰς τὸν Χατζῆ Ἀδαμίδην, ἀλλὰ καὶ κρυφίως, διὰ τὸν φόβον τῶν τούρκων, εἶχε γίνει πρόχειρος ἐξέτασις καὶ ἀπεκαλύφθη, ὅτι μέρος ὁλόκληρον ἐκαλύπτετο ὑπὸ πλινθίνων πλακῶν καὶ ὅτι ἦτο ὑποκάτωθεν κενόν.

Εἶναι πιθανόν, ὅτι πρόκειται περὶ μεγάλης παλαιᾶς τεχνητῆς δεξαμενῆς, ἢ ὁποία ἐπληροῦτο δι' ὕδατος τοῦ ποταμοῦ ἢ βροχίνου καὶ ἐχρησίμευεν ἀσφαλῶς πρὸς ὕδρευσιν τῶν ἐντὸς τῶν τειχῶν, εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην, καταφευγόντων ἐν καιρῷ πολιορκίας τῆς πόλεως ἢ καὶ ἐν ἐποχῇ ξηρασίας. Ἡ δεξαμενὴ λοιπὸν αὕτη ὠνομάσθη, ὡς εἶδομεν Πηγαδίτσια.

Ἀθῆναι — Ἰούλιος 1940.

Ἀρχιμ. ΝΙΚ. ΒΑΦΕΙΔΗΣ, καθηγητῆς